

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Ústavní žaloba proti prezidentu republiky

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: doktorské studium

2014
VII. ročník SVO

Mgr. Pavel Mlíkovský

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšířením, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 14. dubna 2014

.....
Pavel Mlíkovský

Obsah

1. Postavení prezidenta České republiky.....	4
2. Ústavní právní odpovědnost prezidenta republiky	4
2.1 Objekt.....	5
2.1.1 Jednání proti svrchovanosti republiky.....	5
2.1.2 Jednání proti celistvosti republiky.....	6
2.1.3 Jednání proti demokratickému řádu republiky	6
2.1.4 Hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku	7
2.2 Objektivní stránka.....	10
2.3 Subjekt (pachatel).....	10
2.4 Subjektivní stránka (zavinění)	11
3. Ústavní žaloba proti Václavu Klausovi.....	11
3.1 Shrnutí ústavní žaloby	11
3.2 Rozhodnutí Ústavního soudu.....	14
3.3 Kritické zhodnocení.....	15
4. Možná odpovědnost Miloše Zemana za hrubé porušení Ústavy	20
5. Závěr	22
6. Použitá literatura	23
Příloha 1: Email JUDr. Dany Šímanové, editelky Odboru legislativy a práva Kanceláře prezidenta republiky ze dne 24.9.2013	24
Příloha 2: Dopis JUDr. Václava Pelikána, editelky Odboru legislativy a práva Kanceláře prezidenta republiky ze dne 13.1.2014, j. KPR 10513/2013.....	25

1. Postavení prezidenta České republiky

Prezident republiky je hlavou státu a z výkonu své funkce není odpovědný.¹ Formulací o neodpovědnosti z výkonu funkce má Ústava na mysli absenci politické odpovědnosti prezidenta, nikoliv odpovědnosti právní. Za výkon kontrastovaných pravomocí prezidenta politicky odpovídá vláda. Tato odpovědnost vlády může být realizována vyjádřením nedůvěry ze strany Poslanecké sněmovny. Prezidentu republiky nemůže být „nedůvěra“ žádným způsobem vyjádřena, neodpovídá za své politické činy Parlamentu či jinému orgánu (ani lidu).² Neodpovědnost prezidenta tak v zásadě znamená, že z jeho jednání nemohou být vyvozovány (s výjimkou ústavní žaloby) žádné negativní důsledky.³

Ústava dále stanoví, že prezident nemůže být po dobu výkonu své funkce zadržen, ani stíhán pro trestný čin, pěstuněk nebo jiný správní delikt.⁴

Ústava upravuje zvláštní proceduru pro odvolání prezidenta z funkce. Touto procedurou se realizuje ústavní právní odpovědnost prezidenta; ústavně-politicky prezident odpovědný není, jak již bylo uvedeno výše.

2. Ústavní právní odpovědnost prezidenta republiky

Původní znění Ústavy upravovalo výhradní odpovědnost prezidenta za velezradu, přičemž tento pojem nebyl v ústavním pořádku definován. Definice velezrady byla obsažena až v „obecném“ zákoně o Ústavním soudu⁵ jako „jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu.“

Po novele Ústavy provedené ústavním zákonem č. 71/2012 Sb. (jež zejména zavedl přímou volbu prezidenta), se uvedená definice velezrady přesunula ze zákona o Ústavním soudu přímo do čl. 65 odst. 2 Ústavy. Tuto změnu je třeba hodnotit pozitivně, protože předchozí stav, kdy běžný zákon naplňoval obsahem pojem velezrady, který Ústava nijak nedefinovala, byl nepochybně nevyhovující. I z věcného hlediska je velezrada institutem ústavního práva a úprava v ústavním textu je proto jistě vhodná.

Tato novela Ústavy rozšířila (hmotně právně) odpovědnost prezidenta o odpovědnost za hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku.

¹ Čl. 54 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“).

² (Gerloch, a další, 2013), str. 170.

³ (Bahýňová, a další, 2010), str. 667

⁴ Čl. 65 odst. 1 Ústavy.

⁵ Viz § 96 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“).

Ohledně odpovědnosti prezidenta p inější novela Ústavy další zásadní změnu, když zavedla spoluú ast Poslanecké sn movny p i rozhodování o podání ústavní žaloby. Sou asn bylo v obou komorách pro rozhodnutí o podání ústavní žaloby zavedeno kvórum jako pro schvalování ústavních zákon , tj. 3/5 všech poslanc a 3/5 p ítomných senátor .

Než p i kro ím k popisu dosud jediné ústavní žaloby proti prezidentu republiky, je z ejm vhodné pokusit se o pon kud podrobn jší popis jednotlivých skutkových podstat velezrady. P ítom lze oprávn n užít termín trestního práva, nebo na ízení o ústavní žalob proti prezidentu republiky se p ím en užijí ustanovení trestního ádu.⁶ V souladu s naukou trestního práva lze tak u každé z níže popsaných skutkových podstat rozeznávat (i) objekt, (ii) objektivní stránku, (iii) subjekt (pachatele) a (iv) subjektivní stránku.⁷

2.1 Objekt

A koliv definice velezrady hovo í o jednání prezidenta sm ujícím proti svrchovanosti a celistvosti republiky, vhodn jší by bylo užití spojky „nebo“. I p esto je nutné p edm tné ustanovení vyložit tak, že se jedná o dv samostatné skutkové podstaty. To znamená, že velezradou se rozumí i jednání prezidenta, které sm uje proti svrchovanosti republiky, a koliv se nedotýká její celistvosti a naopak.

2.1.1 Jednání proti svrchovanosti republiky

Podle 1. 1 odst. 1 Ústavy je eská republika „svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úct k práv m a svobodám lov ka a ob ana.“ Ústavodárce tedy klade svrchovanost (suverenitu) na první místo mezi základními znaky definujícími eskou republiku.

Svrchovaností je t eba rozum t neexistenci právní pod ízenosti eské republiky zejména jinému státu nebo mezinárodní organizaci, pokud taková pod ízenost nebyla založena smluvn a p íslušné závazky nebyly eskou republikou dobrovoln p evzaty. P íkladem dobrovolného pod ízení se je závazek eské republiky respektovat rozsudky n kterých mezinárodních soud í nejzn jší povinnosti vyplývající z lenství v Evropské unii.

Velezradou by tak zejména bylo jednání prezidenta vedoucí k pod ízení eské republiky jinému státu (nap . ve form protektorátu í jinak závislého území) nebo k zániku eské republiky jako státu v bec. Z hlediska praxe je zjevné, že by se muselo jednat o p ípravu í

⁶ Viz § 108 zákona o Ústavním soudu.

⁷ (Novotný, a další, 2010), str. 117 a násl.; (Jelínek, a další, 2010).

pokus takového jednání; v případě dokonané velezrady by již uplatnění odpovědnosti prezidenta nebylo v praxi možné.⁸

2.1.2 Jednání proti celistvosti republiky

Pojmem celistvost je nepochybně myšlena územní celistvost republiky; otázkou je, zda jde o pojmy totožné,⁹ nebo zda „celistvost“ má být vykládána širěji.¹⁰ Dle mého názoru je třeba se přiklonit k chápání celistvosti jako územní celistvosti, nebo to odpovídá obvyklému významu pojmu celistvost při použití ve spojení s pojmem stát. Z Ústavy nelze vyčíst žádný důvod pro jiné chápání tohoto pojmu, a to tím spíše, že jediný aspekt celistvosti, který Ústava eší, je celistvost územní (viz čl. 11 Ústavy.)

2.1.3 Jednání proti demokratickému řádu republiky

Pojem „demokratický řád republiky“ postrádá přesnou definici,¹¹ je jej zřejmě třeba vztáhnout k základním principům Ústavy a bude tak zahrnovat zejména: (i) princip suverenity lidu, (ii) princip právního státu, (iii) zásadu volné soutěže politických stran a demokratického mechanismu tvorby v tšinové v le, (iv) princip dělby moci, (v) požadavek ochrany základních práv a svobod.

Při dosavadních úvahách o podání ústavní žaloby proti prezidentu republiky i v jediné dosud podané ústavní žalobě, se projevil snahy o extenzivní výklad pojmu demokratického řádu republiky a jednání proti němu. Z pohledu ústavního žalobce byly tyto snahy zcela pochopitelné, nebo na rozdíl od svrchovanosti a celistvosti je demokratický řád republiky pojmem, který připouští poměrně širokou interpretaci. Tomu samozřejmě napomáhala i absence jakýchkoliv precedentů.

Tato „atraktivita“ této skutkové podstaty velezrady bude například snížena vzhledem k nově zavedené odpovědnosti prezidenta za hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Nelze nevidět, že tento pojem je ještě otevřenější široké interpretaci, než pojem demokratického řádu republiky. Lze tedy očekávat, že případná příští ústavní žaloba proti prezidentu republiky bude pravděpodobně založena na tvrzení, že se dopustil hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku.

⁸ (Filip, 2010), str. 30.

⁹ Tak uvádí například Holländer in (Filip, a další, 2007), str. 716.

¹⁰ Tak uvádí například Filip in (Bahýřová, a další, 2010), str. 804 a (Filip, 2010), str. 30. Podle Filipa jde o „rozbití, rovrácení [státu] v obecném významu, což zřejmě znamená víc, než jen ztrátu území jiným než ústavně předepsaným způsobem [...]“

¹¹ Stručné vymezení pojmu podávají například (Filip, a další, 2007 str. 717).

2.1.4 Hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku

Při tvorbě Ústavy se uvažovalo i o odpovědnosti prezidenta republiky za závažné porušení Ústavy nebo za spáchání závažného trestného činu.¹² Tyto úvahy nakonec nebyly do finálního textu Ústavy promítnuty.

Odpovědnost prezidenta republiky za hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku se do čl. 65 odst. 2 Ústavy dostala až ústavním zákonem č. 71/2012 Sb. s účinností od 8. března 2013, tj. od prvního dne po uplynutí druhého funkčního období prezidenta Václava Klause.

Ústavní poádek

Co se rozumí Ústavou, je zřejmé. Pojem „ústavního pořádku“ je definován v čl. 112 odst. 1 Ústavy a tvoří jej „*Ústava, Listina základních práv a svobod, ústavní zákony přijaté podle této Ústavy a ústavní zákony Národního shromáždění československé republiky, Federálního shromáždění československé socialistické republiky a české národní rady upravující státní hranice české republiky a ústavní zákony české národní rady přijaté po 6. březnu 1992.*“ Jde tedy o vnitrostátní předpisy, které mají sílu ústavního zákona. Na základě judikatury Ústavního soudu¹³ je však k ústavnímu pořádku třeba počítat také tzv. „lidskoprávní“ mezinárodní smlouvy, a kolik bylo stanovisko Ústavního soudu podrobeno značné kritice.¹⁴ V současné době tedy není obsah pojmu „ústavní poádek“ zcela nesporný.¹⁵

Zajímavé je, že dle vodová zpráva k ústavnímu zákonu č. 71/2012 Sb. o širším výkladu pojmu ústavní poádek dle judikatury Ústavního soudu zcela mlčí.

Hrubé porušení

Ústavodárce rozlišuje prosté a hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti Ústavního pořádku, aniž by blíže určil potřebnou intenzitu, při jejímž dosažení se jednání prezidenta porušující Ústavu nebo jinou součást ústavního pořádku stává hrubým porušením.

Při vymezení velezrady není kritérium intenzity jednání prezidenta použito. Lze však mít za to, že velezrada je ze své podstaty vždy hrubým porušením Ústavy, popř. Listiny základních práv a svobod pokud jde o jednání proti demokratickému řádu republiky. Dospívám proto k závěru, že velezrada (v kterékoliv ze svých tří podob) je podmnožinou hrubého porušení

¹² (Hendrych, a další, 1997), str. 108.

¹³ Nález Ústavního soudu z 25. března 2002, č. 403/2002 Sb.

¹⁴ Viz např. (Kysela, a další, 2002).

¹⁵ „Lze uzavřít, že mimo nesporných součástí ústavního pořádku jsou zde dále ustanovení mezinárodních smluv, která má být ve své judikatuře do tohoto pojmu vložít.“ (Bahýňová, a další, 2010), str. 1475.

Ústavy nebo jiné součástí ústavního pořádku. Výslovně zdrazní si velezrada zaslouží právo pro svou mimořádnou závažnost a zejména též z důvodu tradice.¹⁶

Hrubé porušení Ústavy nebo jiné součástí ústavního pořádku se pokusím definovat za použití slovenské právní úpravy a zdrazní rozdíl obou koncepcí. Slovenská Ústava¹⁷ v čl. 107 stanoví, že prezidenta je možné stíhat za úmyslné porušení ústavy nebo za vlastizrada.¹⁸

Z uvedených podmínek pro stíhání slovenského prezidenta jsou patrné dva zjevné rozdíly oproti postavení prezidenta České republiky.

Slovenská ústava požaduje úmyslné zavinění na straně prezidenta, zatímco Česká Ústava výslovný požadavek na zavinění neobsahuje. Níže však argumentuji, že i ústavní právní odpovědnost prezidenta ČR je odpovědností za úmyslné zavinění, nebo odpovědností za nedbalostní zavinění by bylo třeba výslovně založit v Ústavě nebo v zákoně o Ústavním soudu (viz čl. 2.4). Požadavek na úmyslné zavinění na straně prezidenta v Ústavě Slovenské republiky je proto jen zdánlivým rozdílem.

Slovenská ústava umožňuje postihnout jakékoliv porušení ústavy prezidentem, zatímco Česká Ústava umožňuje stíhat pouze kvalifikované porušení Ústavy prezidentem – vyžaduje se intenzita hrubého porušení. Zde již nejde o zdánlivý rozdíl, naopak jde o rozdíl závažný. Slovenská literatura uvádí, že se úmyslně zakládá odpovědnost prezidenta za jakékoliv úmyslné porušení ústavy, aby se zamezilo sporům o výklad stupně společenské nebezpečnosti prezidentova protiústavního jednání. Každé porušení ústavy, kterého se slovenský prezident dopustí úmyslně, může být příčinou jeho odvolání.¹⁹ V případě žalob proti prezidentu Slovenské republiky je vždy třeba označit konkrétní jednání, kterého se měl prezident dopustit, konkrétní ustanovení ústavy, které mělo být jednáním prezidenta úmyslně porušeno, a prokázat příčinnou souvislost.²⁰

Slovenská varianta, kdy k založení odpovědnosti prezidenta postačí jakékoliv porušení ústavy bez ohledu na jeho intenzitu, nepochybně usnadňuje postavení ústavního žalobce. Součástí tohoto řešení vytváří preventivní tlak na prezidenta, který by měl přisobit tak, aby se prezident v případných sporných situacích spíše držel zpět. Základem této koncepce je zejména úvaha, že ústava obsahuje pouze podstatná ustanovení, která prezidentovi stanoví podstatné povinnosti.

¹⁶ K historickému vývoji odpovědnosti prezidenta za velezradu viz například (Filip, 2010).

¹⁷ Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Vlastizrada je trestný čin podle § 311 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon. Slovenská možnost stíhání prezidenta za trestný čin vymezený v trestním zákoně je od České koncepce zcela odlišná, a proto zde nebude blíže rozebírána.

¹⁹ (Drgonec, 2012), str. 1155.

²⁰ (Čižek, 2012), str. 577.

Jakékoliv porušení těchto povinností prezidentem je proto *per definitionem* natolik závažné, že odvoduje odvolání prezidenta z funkce.

Již bylo řečeno, že česká Ústava pojem hrubého porušení nijak nekonkretizuje. Lze si zřejmě představit nejméně dvě možnosti výkladu tohoto pojmu.

Za prvé lze vycházet z toho, že každé ustanovení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku, které ukládá prezidentu nějakou povinnost, lze porušit „prost“ nebo „hrub“ (kritériem je intenzita porušení).

Za druhé lze uvnitř ústavního pořádku konstruovat normy dležitější a méně dležitě,²¹ přičemž porušení těchto dležitějších ze strany prezidenta je vždy hrubým porušením. U „méně dležitých“ ústavních norem pak lze diskutovat, zda se jejich porušením vůbec nelze dopustit hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku, nebo zda se u těchto norem má posuzovat intenzita jejich porušení ze strany prezidenta.

Přikláním se k druhé popsané variantě. Dle mého názoru je možné v ústavním pořádku identifikovat normy, které jsou natolik zásadní, že jakékoliv jejich porušení prezidentem je nutné chápat jako hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Patří zde nepochybně o základní principy, na kterých je postaven ústavní systém České republiky, zejména o (i) princip suverenity lidu, (ii) princip právního státu, (iii) zásadu volné soutěže politických stran a demokratického mechanismu tvorby veřejné vůle, (iv) princip dělby moci, (v) požadavek ochrany základních práv a svobod, (vi) požadavek zachování České republiky jako svrchovaného a jednotného státu. Tyto principy nepochybně zahrnují i materiální jádro Ústavy.

U ostatních ústavních norem, které prezidentu ukládají povinnosti, je třeba zkoumat nejen, zda je prezident porušil, ale i jaká je intenzita tohoto porušení. Intenzita porušení může být dána různými okolnostmi, lze si představit zejména (i) délku trvání příslušného porušení, (ii) okolnost, že prezident porušuje Ústavu nebo jinou součást ústavního pořádku opakovaně, (iii) okolnost, že prezident porušil Ústavu nebo jinou součást ústavního pořádku za trvání některého z krizových stavů.²²

²¹ Takové rozlišování nemusí kopírovat rozdělení ústavní materie na materiální ohnisko Ústavy a na „zbytek“ ústavního pořádku.

²² Jde o nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav podle ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

2.2 Objektivní stránka

„Objektivní stránka skutkové podstaty [...] je vždy charakterizována jednáním, jeho následkem a p í inným vztahem mezi jednáním a následkem [...]“²³

Jednání prezidenta m že nabývat formy konání i opomenutí. Ob formy jednání nepochybn mohou založit ústavn právní odpov dnost prezidenta republiky.

Následkem velezrádného jednání prezidenta je porušení nebo ohrožení charakteristiky eské republiky jako svrchovaného nebo celistvého státu nebo porušení nebo ohrožení demokratického ádu eské republiky. Aby byla napln na objektivní stránka, musí být samoz ejm dána p í inná souvislost mezi velezrádným jednáním prezidenta a jeho škodlivým následkem.

Podoba následku jednání prezidenta, jímž hrub porušil Ústavu nebo jinou sou ást ústavního po ádku, bude odvislá od konkrétní formy takového porušení. I zde musí být dána p í inná souvislost mezi jednáním prezidenta a škodlivým následkem – hrubým porušením Ústavy nebo jiné sou ásti ústavního po ádku.

2.3 Subjekt (pachatel)

Dle definice se velezradou rozumí „jednání prezidenta republiky“.²⁴ Pachatelem velezrady proto m že být pouze prezident republiky. Rovn ž hrubého porušení Ústavy nebo jiné sou ásti ústavního po ádku se m že dopustit pouze prezident republiky. Sou asn považují za zjevné, že ústavn právní odpov dnost m že stíhat prezidenta republiky pouze za jednání, kterého se dopustil po dobu svého funk ního období.

Podle Holländera²⁵ a Wagnerové²⁶ mohou velezradu spáchat i p edseda vlády a p edseda Poslanecké sn movny (pop . p edseda Senátu, pokud je Poslanecká sn movna rozpušt na) v dob , kdy se v souladu s l. 66 Ústavy d lí o výkon funkcí prezidenta republiky. Proti tomu argumentují Filip²⁷ a Klíma²⁸, dle kterých tyto osoby z stávají ve svých funkcích (nestávají se prezidentem) a za své jednání odpovídají v rámci trestního práva.²⁹ Podstata rozdílu uvedených názor je zjevn v tom, zda se „potenciál k velezrádnému jednání“ váže více k funkci prezidenta jako takové nebo k výkonu prezidentských pravomocí, které mohou za výjime ných okolností vykonávat i osoby od prezidenta odlišné.

²³ (Novotný, a další, 2010), str. 119.

²⁴ l. 65 odst. 2 Ústavy.

²⁵ (Filip, a další, 2007), str. 716.

²⁶ (Wagnerová, a další, 2007), str. 499.

²⁷ (Bahý ová, a další, 2010), str. 806 a 824.

²⁸ (Klíma, 2009), str. 509.

²⁹ V úvahu by p ípadaly zejména trestné iny podle § 309 a násl. trestního zákoníku, tzn. trestný in vlastizrady podle § 309, rozvracení republiky podle § 310, pop . další.

Přikláním se spíše k názoru, že velezradu a hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku³⁰ může spáchat pouze prezident republiky, protože k opačnému názoru nelze v Ústavě nalézt žádnou oporu. U předsedy vlády, předsedy Poslanecké sněmovny a předsedy Senátu není (na rozdíl od prezidenta republiky) vyloučena jejich případná trestní odpovědnost za jednání, které by v případě prezidenta mohlo založit odpovědnost za velezradu nebo hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku.

2.4 Subjektivní stránka (zavinění)

Ústava i zákon o Ústavním soudu neeší výslovně, zda se k odpovědnosti prezidenta republiky vyžaduje zavinění ve formě úmyslu nebo zda postačí nedbalost. Trestní zákoník³¹ stanoví v § 13 odst. 2 pravidlo, že pokud není výslovně stanoveno jinak, vyžaduje se k trestnosti i úmyslné zavinění. Jsem přesvědčen, že toto pravidlo je třeba analogicky užít i na řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky.³² Tomuto závěru přispívá i to, že jde o závazný výklad pro žalovaného prezidenta, tj. jde o zužující výklad ústavní právní odpovědnosti prezidenta.

3. Ústavní žaloba proti Václavu Klausovi

3.1 Shrnutí ústavní žaloby

Dne 5. března 2013 doručil Senát Ústavnímu soudu ústavní žalobu proti prezidentu republiky Václavu Klausovi pro velezradu, tím bylo řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky zahájeno. Václavu Klausovi z jeho druhého funkčního období ve funkci prezidenta republiky zbývaly 2 dny.³³

Ústavní žalobu Senát založil na celkem 5 jednáních prezidenta republiky, přičemž každé z těchto jednání samostatně bylo dle Senátu velezradou. Prezidentu republiky byly Senátem kladeny za vinu následující skutky:

³⁰ Výše citované názory hovoří pouze o velezradě vzhledem k tomu, že v době jejich publikace odpovědnost prezidenta za hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku neexistovala. Nepochybně je však lze vztáhnout i na odpovědnost za hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku.

³¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³² Obdobně (Filip, a další, 2007), str. 716 a (Bahýřová, a další, 2010), str. 806. Filip vyvozuje stejný závěr nikoliv z trestního práva, ale jen z obecných principů odpovědnosti.

³³ Pro své druhé funkční období složil Václav Klaus prezidentský slib dne 7. března 2008. Pětileté funkční období proto uplynulo 7. března 2013.

A) Neinnost ve vztahu k ratifikaci Evropského mechanismu stability (European Stability Mechanism, tzv. „euroval“)³⁴

Senát zejména argumentoval, že prezident měl možnost se účastnit vnitrostátního schvalovacího procesu, a to jak ve vládě, tak v obou komorách Parlamentu, jejichž schůzi má právo se účastnit a vystupovat na nich. Prezident měl dle Senátu rovněž možnost iniciovat řízení před Ústavním soudem o souladu předem tné mezinárodní smlouvy s ústavním předpisem ve smyslu § 71a a násl. zákona o Ústavním soudu. Prezident žádnou z těchto možností nevyužil.

Ratifikací se rozumí „formální slavnostní potvrzení mezinárodní smlouvy, která byla předtím sjednána a podepsána oprávněným státním orgánem.“³⁵ Z obecného mezinárodního práva nevyplývá nutnost mezinárodní smlouvy podrobit ratifikaci (místo ratifikace připadá v úvahu výměna listin tvořících smlouvu, schválení, přijetí a přístup, popřímo jiný dohodnutý způsob).³⁶ Povinnost podrobit smlouvu ratifikaci může být založena buď v mezinárodní smlouvě nebo ve vnitrostátním právu. V České republice přísluší ratifikace mezinárodních smluv pouze prezidentovi.³⁷

V neinnosti prezidenta republiky Senát spatřoval zásah do svrchovanosti státu.

B) Neinnost ve vztahu ke jmenování soudce Ústavního soudu.

Po skončení funkčního období Elišky Wagnerové coby soudkyně Ústavního soudu prezident republiky neúspěšně navrhnul do funkce soudce Ústavního soudu nejprve Jana Sváčka³⁸ a poté Zdeňka Koudelku³⁹. Další kandidáty na funkci soudce Ústavního soudu prezident nepředložil, dokonce prostřednictvím svého tiskového mluvčího prohlásil, že další kandidáty do konce svého funkčního období navrhnout nehodlá.

V této neinnosti prezidenta republiky Senát spatřoval jednání proti demokratickému řádu republiky.

³⁴ Jde o Rozhodnutí Evropské rady ze dne 25. března 2011, kterým se mění článek 136 Smlouvy o fungování Evropské unie, pokud jde o mechanismus stability pro členské státy, jejichž měnou je euro (2011/199/EU).

³⁵ (Potočný, a další, 2006), str. 227. K pojmu ratifikace též (Šturma, a další, 2011) str. 39 a násl. a (Seidl-Hohenveldern, 2006), str. 63 a násl.

³⁶ Viz též čl. 11 Vídeňské úmluvy o smluvním právu vyhlášené vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 15/1988 Sb.

³⁷ Podle čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy může prezident sjednávání (ne však ratifikaci) mezinárodních smluv předložit vládě nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy. Jedná se o kontrasignovanou pravomoc.

³⁸ Návrh prezidenta na jmenování Jana Sváčka soudcem Ústavního soudu byl Senátem projednán na 17. schůzi 8. volebního období dne 8. února 2012, návrh byl předložen jako senátní tisk 253. Pro souhlas se jmenováním hlasovalo 38 z přítomných 79 senátorů.

³⁹ Návrh prezidenta na jmenování Zdeňka Koudelky soudcem Ústavního soudu byl Senátem projednán na 21. schůzi 8. volebního období dne 25. dubna 2012, návrh byl předložen jako senátní tisk 308. Pro souhlas se jmenováním hlasovalo 29 z přítomných 71 senátorů.

C) Vyhlášení amnestie, p i emž za velezrádný byl považován I. II. amnestie

Prezident republiky na Nový rok 2013 vyhlásil amnestii.⁴⁰ Senátem byl za velezrádný považován pouze I. II. amnestie, kterým prezident na ídil, aby „*bylo zastaveno pravomocn neskon ené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné iny, za n ž trestní zákoník stanoví trest odn tí svobody nep evyšující deset let.*“ V d sledku tohoto lánku amnestie došlo k zastavení trestního stíhání mj. pro adu závažných hospodá ských trestných in , což vzbudilo na politické scén a v médiích výraznou vlnu nevole.

V takto ud lené amnestii spat oval Senát zneužití pravomoci prezidenta k ud lení amnestie, jednání proti demokratickému ádu republiky a „*útok na tu ást státní svrchovanosti, kterou vykonává trestní justice.*“

D) Ne innost ve vztahu k rozhodnutí o (ne)jmenování Petra Langera soudcem

Prezidentu republiky byla pravomocným rozsudkem M stského soudu v Praze⁴¹ uložena povinnost, aby ve lh t 6 m síc od právní moci rozsudku rozhodl ve v ci jmenování JUDr. Petra Langera do funkce soudce. Rozsudek neuložil prezidentu povinnost Petra Langera jmenovat soudcem,⁴² uložil mu pouze povinnost rozhodnout ve v ci jmenování Petra Langera do funkce soudce. Rozhodnutí prezidenta mohlo být bu kladné, tj. jmenování do funkce soudce, nebo záporné, tj. rozhodnutí o nejmenování (pop . o zamítnutí návrhu na jmenování). Záporné rozhodnutí by však v souladu s obecnými principy správního práva m lo být ádn od vodn no.

Václav Klaus však až do konce svého mandátu prezidenta republiky dne 7. b ezna 2013 navzdory pravomocnému a (formáln) vykonatelnému rozsudku ve v ci návrhu na jmenování Petra Langera soudcem žádným zp sobem nerozhodl.

V této ne innosti prezidenta republiky Senát spat oval jednání proti demokratickému ádu republiky.

⁴⁰ Rozhodnutí prezidenta republiky . 1/2013 Sb., o amnestii, ze dne 1. ledna 2013.

⁴¹ Rozsudek M stského soudu v Praze ze dne 15.6.2007, .j. 5 Ca 127/2006-122. M stský soud v Praze byl p i vydání rozsudku již vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v rozsudku NSS ze dne 27.4.2006, .j. 4 Aps 3/2005-35, kterým byl d ív jší rozsudek M stského soudu v Praze zrušen a v c mu byla vrácena k dalšímu ízení.

⁴² Takovou pravomoc soudní moc nemá; s tímto tvrzením souhlasí z ejm drtivá v tšina zastánc i kritik rozsudk NSS v této kauze. Ojedin lý opa ný názor zastává Jankovský, který dosp l k záv ru, že NSS mohl uložit prezidentovi p ímo povinnost jmenovat P. Langera soudcem a dokonce, že soudní moc je ve stát suverénem. Posléze uvedený záv r není bohužel zd vodn n (Jankovský, 2008).

E) Neinnost ve vztahu k ratifikaci Dodatkového protokolu k Evropské sociální chart

Tento skutek je obdobný neinnosti prezidenta popsané pod písmenem A) výše, jak p ipouští i sám Senát. Rozdílné je, že Dodatkový protokol k Evropské sociální chart byl po dlouhém prodlení nakonec prezidentem ratifikován dne 5. b ezna 2012.

P esto Senát s ohledem na dobu prodlení považoval popsanou neinnost prezidenta za ohrožení demokratického ádu republiky.

3.2 Rozhodnutí Ústavního soudu

Ústavní soud ízení proti Václavu Klausovi zastavil bez meritorního projednání v ci.⁴³ Pro v tší p ehlednost asové posloupnosti jednotlivých krok následuje p ehledová tabulka.

Datum	Událost
5. b ezna 2013	Doru ení ústavní žaloby Ústavnímu soudu. Tím bylo ízení zahájeno. ⁴⁴
7. b ezna 2013	Uplynulo druhé funk ní období Václava Klause ve funkci prezidenta republiky.
8. b ezna 2013	Nabytí ú innosti následujících p edpis : a. Novela Ústavy ⁴⁵ Touto novelou Ústavy byla zejména dopln na možnost stíhat prezidenta republiky i za hrubé porušení Ústavy nebo jiné sou ásti ústavního po ádku. Rovn ž se zavedlo pravidlo, dle kterého se na podání ústavní žaloby proti prezidentu republiky musí shodnout ob komory Parlamentu. Tato novela Ústavy vzhledem ke svým p echodným ustanovením nem la na ízení proti Václavu Klausovi žádný vliv. b. Novela Zákona o Ústavním soudu ⁴⁶ Dosavadní text § 98 odst. 3 Zákona o Ústavním soudu stanovil, že ízení se nezastavuje, pokud se prezident republiky po zahájení ízení vzdal svého ú adu. Novelou bylo dopln no, že d vodem pro zastavení ízení není ani zánik funkce prezidenta uplynutím doby, na kterou byl zvolen.
27. b ezna 2013	Usnesení Ústavního soudu o zastavení ízení o ústavní žalob .

⁴³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. b ezna 2013, sp.zn. Pl. ÚS 17/13.

⁴⁴ Viz § 97 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

⁴⁵ Ústavní zákon . 71/2012 Sb., kterým se m ní ústavní zákon . 1/1993 Sb., Ústava eské republiky, ve zn ní pozd jších ústavních zákon . V tší ást této novely, která zavedla p ímou volbu prezidenta, nabyla ú innosti již 1. íjna 2012, pouze ustanovení upravující ústavní odpov dnost prezidenta nabyla ú innosti až 8. b ezna 2013.

⁴⁶ Zákon . 275/2012 Sb., o volb prezidenta republiky a o zm n n kterých zákon .

Ústavní soud dovedl, že ustanovení § 98 odst. 3 zákona o Ústavním soudu ve znění účinném od 8. března 2013 je pro žalovaného méně příznivé než totéž ustanovení ve znění účinném do 7. března 2013, protože přidává další důvod, pro který nelze řízení zastavit.⁴⁷ Ústavní soud proto aplikoval § 98 zákona o Ústavním soudu ve znění účinném do 7. března 2013.

Ve znění účinném do 7. března 2013 neobsahoval zákon o Ústavním soudu výslovné pravidlo upravující situaci, kdy během řízení zanikne funkce prezidenta republiky uplynutím jeho funkčního období. Ústavní soud vyšel z předpokladu, že § 98 odst. 3 zákona o Ústavním soudu obsahoval taxativní výčet okolností (jedné okolnosti), kdy lze pokračovat v řízení proti ústavně žalovanému, i když ten pozbyl funkci prezidenta republiky.⁴⁸ Ústavní soud naopak vyšel z předpokladu, že ustanovení § 98 odst. 1 a 2 zákona o Ústavním soudu obsahují pouze demonstrativní výčet okolností, které jsou důvody pro zastavení řízení.⁴⁹

Ústavní soud se nepřilíší především vypořádal s důvodovou zprávou k čl. 65 Ústavy, dle které „[...] nic nebrání v tom, aby řízení před Ústavním soudem proběhlo nebo pokračovalo poté, co skončí funkční období prezidenta [...]“⁵⁰

Argumentaci Ústavního soudu zřejmě vhodně shrnuje bod 42 popisovaného usnesení: „*Jakmile prezidentská funkce (z jakéhokoli důvodu) zanikne, ztrácí její dřívější nositel (bývalý prezident) zásadně schopnost být nadále jako žalovaný účastníkem řízení o ústavně právním deliktu. Možnost, aby řízení o ústavně žalobě pokračovalo i po skončení prezidentského úřadu, je tedy obecně vyloučena; výjimky, umožňující eventuálně po skončení výkonu funkce nezastavovat řízení, musí být explicitně stanoveny zákonem. Právní úprava, účinná do 7. 3. 2013, připouštěla v § 98 odst. 3 zákona o Ústavním soudu jedinou takovou výjimku pro pokračování v řízení, a to vzdání se úřadu prezidenta. Pro případ zániku funkce uplynutím doby, na niž byl zvolen, žádná taková výjimka neexistovala, nelze ji tedy dovozovat aplikací nové normy k tíži ústavně žalovaného.*“

Aplikací nového znění § 98 odst. 3 zákona o Ústavním soudu by dle ÚS došlo k „ústavně nepřipustné pravé retroaktivitě zákona v neprospěch ústavně žalovaného.“⁵¹

3.3 Kritické zhodnocení

Odlíšné stanovisko k usnesení zaujala soudkyně Ivana Janáčková.⁵² S jejím odlišným stanoviskem v převážné míře souhlasím.

⁴⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2013, sp.zn. Pl. ÚS 17/13, bod 31 a násl.

⁴⁸ Tamtéž, bod 36.

⁴⁹ Tamtéž, bod 35. „[...] nelze dovést žádný zákaz zastavit řízení i důvody jiných, než těch, které jsou tu výslovně jmenovány (tj. 1. odvolání žaloby Senátem, 2. úmrtí žalovaného prezidenta).“

⁵⁰ Důvodová zpráva k Ústavě. Citováno dle (Sládek et al., 2007) str. 475.

⁵¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2013, sp.zn. Pl. ÚS 17/13, bod 39.

Ú el ústavní žaloby a možných sankcí

Nad všechny ostatní argumenty je dle mého názoru třeba zdraznit ú el ústavní žaloby a ú el sankcí nastoupivších v případě, že by Ústavní soud shledal žalobu důvodnou. Hlavním ú elem popisovaného institutu je ochrana státu, jeho obyvatel a jeho základních hodnot před zjevnými excesy ze strany prezidenta. Ivana Janáková ve svém odlišném stanovisku vidí ú el sankcí v ochraně objektivní ústavnosti „ve smyslu základních postulátů o demokratickém a právním státu“.

Ú elem sankcí tedy není „trestat“ prezidenta, ale ochránit stát před pokračováním prezidentských excesů (ztráta prezidentského úřadu) a zamezení tímto excesům do budoucna (ztráta způsobilosti prezidentský úřad znovu nabýt).⁵³ Uložení sankce ztráty způsobilosti prezidentský úřad znovu nabýt má předejít ústavním kolizím do budoucna.⁵⁴

Kritizované usnesení Ústavního soudu jako celek budí (alespoň v oči autora) dojem, že Ústavní soud usilovně hledal argumenty, aby nepřijemný případ nemusel meritorně posoudit. Senátem položená otázka (žaloba) tak nebyla a již nikdy nebude autoritativně vyřešena. Plně se ztotožňuji s Ivanou Janákovou, že Ústavní soud se zjevně „významně role arbitra, jehož ústavním úkolem je mimo jiné odstranit pochybnosti ústavního žalobce a zjevné části ve ejnosti o souladu n kterých aktů prezidenta s Ústavou. Z tohoto důvodu [Ústavní soud] rozhodně nepůjde k posílení důvěry ve ejnosti v právní stát a dospěl k demokracii.“⁵⁵

Důsledkem tohoto postupu Ústavního soudu mj. je, že Václav Klaus se v příštích prezidentských volbách může opět ucházet o funkci prezidenta republiky,⁵⁶ a koliv zde zůstává nevyřešené podezření, že se dopustil velezrady.

Otázka nepřipustnosti retroaktivity

Řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky není trestním řízením. Jde o zvláštní druh řízení, které se trestnímu procesu v některých ohledech přibližuje, přesto si však zachovává

⁵² Odlišné stanovisko k odůvodnění usnesení zaujal též soudce Stanislav Balík. Z jeho odlišného stanoviska je však obtížné zjistit cokoliv bližšího.

⁵³ „[N]ositel úřadu lze morálně odsoudit a uinit do budoucna politicky neškodným.“ (Bahýňová, a další, 2010), str. 807.

⁵⁴ Odlišné stanovisko soudkyně Ivany Janákové k usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2013, sp.zn. Pl. ÚS 17/13.

⁵⁵ Tamtéž, bod IV.

⁵⁶ 1. 57 odst. 2 Ústavy stanoví omezení, dle kterého nikdo nemůže být zvolen prezidentem více než dvakrát za sebou. Toto ustanovení lze interpretovat tak, že bývalý prezident se může stát prezidentem opět, pokud byla v mezidobí prezidentem republiky zvolena jiná osoba, bez ohledu na to, jakou dobu funkci prezidenta vykonávala (Pavlíček, a další, 1998, str. 212), (Klíma, 2009, str. 452), (Koudelka, 2011, str. 33). Dle druhé interpretace je nezbytné, aby před tím zvolením do funkce prezidenta proběhlo celé funkční období, tj. 5 let (Sládek, a další, 2007, str. 423), (Bahýňová, a další, 2010, str. 689).

svá významná specifika. Za nepřípadnou proto považují argumentaci pléna Ústavního soudu ohledně ústavně nepřipustné pravé retroaktivity zákona v neprospěch ústavně žalovaného.⁵⁷

Listina základních práv a svobod zakazuje pravou retroaktivitu pouze při posuzování trestnosti činu a při ukládání trestu.⁵⁸ Velezrada prezidenta není trestným činem, sankce za velezradu hrozící nejsou trestem ve smyslu trestního práva.⁵⁹

Prezident republiky proto není chráněn zákazem pravé retroaktivity, neboť jeho ústavní právní odpovědnost nemá trestní charakter.

Nadto, ve shodě s Ivanou Janou,⁶⁰ dospívám k názoru, že i právní úprava zákona o Ústavním soudu účinná do 7. března 2013 umožňovala dokončení řízení i po uplynutí funkčního období prezidenta republiky. Jestliže nebylo výslovně stanoveno, že uplynutí funkčního období prezidenta je důvodem pro zastavení řízení, měl Ústavní soud řízení dokončit. Hlavním argumentem je účel ústavní žaloby – existuje mimořádný silný veřejný zájem na meritorním projednání ústavní žaloby proti prezidentu republiky. Dalším argumentem je obecná povinnost jakéhokoliv soudu rozhodnout o podaném návrhu vždy, pokud není výslovně stanoveno jinak.⁶¹

Textualistická argumentace ÚS

Ústavní soud uvádí, že „*jakmile prezidentská funkce (z jakéhokoliv důvodu) zanikne, ztrácí její důležitější nositel (bývalý prezident) zásadně schopnost být nadále jako žalovaný účastníkem řízení o ústavně právním deliktu.*“⁶² To Ústavní soud vyvozuje z toho, že zákon o Ústavním soudu používá pojem „prezident republiky“. Ústavní soud uvádí, že „*[p]okud by tedy zákon (obecně) předpokládal, že toto řízení má být vedeno i proti prezidentu emeritnímu, předpokládá by tomu též terminologii, kterou používá.*“⁶³

Popsaná argumentace Ústavního soudu textem zákona bez přihlídnutí ke smyslu zákona a zejména ke smyslu Ústavy pro ni byla nepřesvědčivá. Nejvíce ze všech soudců je právo od Ústavního soudu třeba žádat a očekávat, že bude zkoumat účel a smysl norem a nespokojí se

⁵⁷ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2013, sp.zn. Pl. ÚS 17/13, bod 39.

⁵⁸ Listina základních práv a svobod, čl. 40 odst. 6.

⁵⁹ Novela Ústavy č. 71/2012 Sb. odstranila z čl. 65 odst. 2 Ústavy slovo „trest“. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že „*[p]ostih za velezradu, popřípadě za hrubé porušení ústavního pořádku, totiž není trestem v trestně právním smyslu za trestný čin, nýbrž zvláštním druhem ústavně právní sankce, což se v zájmu vyjasnění možných výkladových obtíží navrhuje zprávně ním dikce Ústavy zdůraznit.*“

⁶⁰ Odlišné stanovisko soudkyně Ivany Janové k usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2013, sp.zn. Pl. ÚS 17/13, bod III.

⁶¹ Tamtéž, bod II.: „*[...] je povinností soudu o předloženém návrhu rozhodnout, a naopak mu není dána úvaha (nad rámec zákona) o tom, že o návrhu nerozhodne.*“

⁶² Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2013, sp.zn. Pl. ÚS 17/13, bod 42.

⁶³ Tamtéž, bod 39. Dle Ústavního soudu tedy zákonodárce zřejmě měl dle sledného používat pojem „prezident republiky nebo bývalý prezident republiky“, popřípadě zavést legislativní zkratku.

pouze s textem normy. Lze jist souhlasit s Ivanou Jan , že „[v] tšina pléna v tomto p ece uje legislativní kapacitu psaného práva, a koliv sám Ústavní soud v minulosti opakovan uvedl, že text zákona p edstavuje pouze prvotní p íblížení se k jeho obsahu.“⁶⁴

Popsaná argumentace Ústavního soudu je navíc zjevn chybná i na úrovni prostého výkladu textu, nebo § 98 odst. 3 zákona o Ústavním soudu i ve zn ní ú inném do 7. b ezna 2013 evidentn po ítal s možností, že ízení bude dokon eno i po zániku funkce prezidenta republiky a byl (a je) zde použit pojem „prezident republiky“.

Odkaz na dílo Jana Filipa

Ústavní soud se v bod 46 usnesení odvolává též na ústavn právní nauku, konkrétn na odborný lánek Jana Filipa a mediální vyjád ení Václava Pavlí ka s tím, že ústavn právní nauka údajn zastává názor, že skon ení funkce prezidenta po uplynutí funk ního období by m lo vést k zastavení ízení o ústavní žalob .

Dovolím si zde polemizovat s citovanou prací Jana Filipa⁶⁵. Filip uvádí, že „[možnost zastavení ízení] vyplývá z l. 65 odst. 2 Ústavy, kde se hovo í o stíhání prezidenta, což je jen osoba, která byla zvolena, složila prezidentský slib a jejíž funk ní období neskon ilo. Osoba, která tyto podmínky nespl uje, není prezidentem a není subjektem zp sobilým ke stíhání pro velezradu.“ Filip dále uvádí, že v rozporu s tím není pokračování v ízení poté, kdy prezident abdikoval. Tento názor Filip od vod uje povahou hrozící sankce – ztráty zp sobilosti ú ad prezidenta republiky znovu nabýt.

Taková argumentace je však vnit n rozporná. Souhlasím, že je t eba zohlednit povahu a ú el sankce – ztráty zp sobilosti ú ad prezidenta znovu nabýt. Není však možné ú el sankce zohlednit p í zániku funkce v d sledku abdikace prezidenta a nezohlednit jej p í zániku funkce v d sledku uplynutí funk ního období. Mezi ob ma variantami zániku funkce prezidenta není žádný rozdíl, který by od vodnil odlišný p ístup k nim.

Souhlasím s Ivanou Jan , že takový názor teoreticky umož uje prezidentu „nasm rovat úmyslný ústavní delikt na konec svého volebního období“ a tím se fakticky vyhnout odpovědnosti. Sou asn takový názor zakládá závislost posouzení závažné hmotn právní otázky (zda byl í nebyl spáchán ústavní delikt) na rychlosti ízení p ed Ústavním soudem. Tím by se umožnilo prezidentu republiky zma it meritorní projednání ústavní žaloby pomocí pr tah až do doby uplynutí jeho funk ního období. Sou asn by se umožnilo též Ústavnímu

⁶⁴ Odlišné stanovisko soudkyn Ivany Jan k usnesení Ústavního soudu ze dne 27. b ezna 2013, sp.zn. Pl. ÚS 17/13, bod II.

⁶⁵ (Filip, 2010, str. 35).

soudu nebo soudci i skupin soudců Ústavního soudu protahovat řízení do uplynutí funkčního období prezidenta republiky a tím zmařit meritorní projednání v ní.

Uvedeným nemá být řečeno, že Ústavní soud měl o ústavní žalobě rozhodnout během 2 dnů, které mu zbývaly do uplynutí funkčního období Václava Klause.⁶⁶ Snadno si však lze představit situaci, kdy by ústavní žaloba byla podána o něco dříve. V takovém případě by úvaha, zda Ústavní soud postupuje dostatečně rychle, již byla zcela namíst.

S popsáním názorem Jana Filipa a většiny pléna Ústavního soudu se proto neztotožňuji a považuji jej za nedomyšlený. Jsem přesvědčen, že zahájené řízení je třeba dokončit bez ohledu na uplynutí funkčního období žalovaného (bývalého) prezidenta. Jediný takový výklad umožňuje naplnit smysl ústavní sankce ztráty způsobilosti znovu nabýt funkci prezidenta republiky.

De lege ferenda považuji za žádoucí možnost podání ústavní žaloby rozšířit v tom smyslu, aby mohla být podána i proti osobě, která ke dni podání ústavní žaloby již není ve funkci prezidenta republiky. Rozumí se samo sebou, že žaloba by mohla být odvozena pouze z jednání bývalého prezidenta, jehož se dopustil ve funkci prezidenta. Tato úvaha je založena na smyslu celého institutu, kterým je ochrana státu před excesy prezidenta, a i *pro futuro*. V takovém případě by byl dojde odvozený nástup sankce ztráty způsobilosti znovu úřad prezidenta republiky nabýt.

Shrnutí

Ústavní soud měl dle mého názoru ústavní žalobu včasně projednat a Václava Klause žaloby zprostit. V rámci „výchového“ působení na ostatní státní orgány měl přitom Ústavní soud *obiter dictum* konstatovat, že Václav Klaus se dopustil porušení svých ústavních povinností popsanych v bodech A), B), D) a E) ústavní žaloby Senátu, tato porušení povinností však nezakládají velezradu. Jednání prezidenta (tvrzené) směřující proti demokratickému řádu republiky musí dosáhnout velmi vysoké intenzity.⁶⁷ Jakkoliv s jednáním Václava Klause dohledně nesouhlasím, musím konstatovat, že jeho jednání dle mého názoru nedosáhlo intenzity velezrady.

Vyhlášení amnestie prezidentem republiky (bod C. ústavní žaloby) nepovažuji za porušení jeho ústavních povinností vzhledem k tomu, že se jedná o aktivní jednání prezidenta v rámci jeho pravomoci, kterému muž získal kontrasignací předsedy vlády.

⁶⁶ Ústavní žaloba Senátu byla Ústavnímu soudu doručena 5. března 2013, funkčního období prezidenta Václava Klause uplynulo 7. března 2013.

⁶⁷ Obdobně též (Filip, 2010) „*Samotné jednání ohrožující zájmy státu zde nestačí, nedosahuje-li takového stupně nebezpečnosti, že je v sázce samotná existence státu, jeho jednoty nebo demokratické řízení.*“

Závěrem lze konstatovat paradoxní situaci, kdy vyhlášení amnestie bylo v médiích a ve veřejnosti vnímáno jako zřejmě nejzávažnější provinění Václava Klause, zatímco v této práci docházím k závěru, že na rozdíl od ostatních skutků se o porušení Ústavy nejednalo.

4. Možná odpovědnost Miloše Zemana za hrubé porušení Ústavy

Z celkem pěti skutky kladených za vinu Václavu Klausovi se na Miloše Zemana tyto i vztáhnout nemohou. Miloš Zeman ratifikoval Evropský mechanismus stability (bod A. ústavní žaloby) dne 3. dubna 2013. Dodatkový protokol k Evropské sociální chartě ratifikoval ještě Václav Klaus (bod E. ústavní žaloby). Miloš Zeman dosud žádnou amnestii nevyhlásil (bod C. ústavní žaloby). Pokud jde o jmenování soudců Ústavního soudu (bod B. ústavní žaloby), je odpovědnost Miloše Zemana v této oblasti pro autora nepřijemným překvapením. Je nepochybné, že Miloš Zeman řádně plní svou povinnost navrhnout Senátu dostatečný počet vhodných kandidátů na funkce soudců Ústavního soudu.⁶⁸

V této kapitole však budu argumentovat, že Miloš Zeman porušuje Ústavu tím, že stále nerozhodl o návrhu na jmenování Petra Langera soudcem, navzdory pravomocnému soudnímu rozhodnutí (bod D. ústavní žaloby).

Zřejmě lze považovat za nesporné, že povinnost rozhodnout ve věci jmenování Petra Langera do funkce soudce byla⁶⁹ uložena prezidentu republiky jako monokratickému státnímu orgánu, bez ohledu na konkrétní personální obsazení tohoto orgánu.⁷⁰ Uplynutím svého funkčního období proto touto povinností přestal být vázán Václav Klaus,⁷¹ naopak ujetím se úřadu prezidenta je touto povinností vázán Miloš Zeman.

Zdá se však, že Miloš Zeman se necítí povinen ve věci jmenování JUDr. Langera rozhodnout. Na opakované dotazy autora sdělil Odbor legislativy a práva Kanceláře prezidenta republiky pouze, že „*pan prezident se zatím touto kauzou nezabýval*“⁷² a „*žádný konkrétní krok*“

⁶⁸ Miloš Zeman ke dni 13. dubna 2014 jmenoval celkem 10 soudců Ústavního soudu, jsou jimi Jaroslav Fenyk, Jan Filip, Milada Tomková, Vladimír Sládek, Ludvík David, Kateřina Šimáková, Radovan Suchánek, Jan Musil, Jiří Zemánek a Pavel Rychetský. Návrh na jmenování Jana Sváčka soudcem Ústavního soudu Senát neschválil.

⁶⁹ Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 15.6.2007, č.j. 5 Ca 127/2006-122.

⁷⁰ K postavení prezidenta jako monokratického orgánu viz například (Pavlíček, a další, 1998, str. 268).

⁷¹ Pozbytím úřadu prezidenta republiky ztratil Václav Klaus i faktickou možnost požadované rozhodnutí vydat. Jinak by bylo, pravomoc vydat požadované rozhodnutí zůstalo „přilepená“ k funkci prezidenta republiky.

⁷² Email JUDr. Dany Šímanové, editelky Odboru legislativy a práva Kanceláře prezidenta republiky ze dne 24.9.2013; email je v příloze č. 1 této práce.

*rozhodnutí [...] prezident republiky neučinil ani nevydal a vzhledem k tomu, že od předsednické záležitosti je již známy právní odstup, ani uinit sám o své vůli nemohl.*⁷³

Z toho odpovídá Kancelář prezidenta republiky je zjevný paradox celé situace. Václav Klaus celé své druhé funkční období soudem uloženou povinnost ignoroval, což se stalo jedním z bodů ústavní žaloby Senátu pro velezradu. Souasně je to právní odstup (zaviněný prezidentem republiky jako státním orgánem), kterým argumentuje Kancelář prezidenta republiky Miloše Zemana, když tvrdí, že prezident nemohl sám uinit žádný krok ani rozhodnutí.

Senát v ústavní žalobě proti Václavu Klausovi uvedl, že dle jeho názoru každé z pěti jednání popsaných v ústavní žalobě, je samostatně velezradou. Senát byl tedy přesvědčen, že dlouhodobá neinnost prezidenta ve vztahu k rozhodnutí o jmenování JUDr. Langera do funkce soudce je velezradou ve formě jednání proti demokratickému řádu republiky.

Miloš Zeman se ujal úřadu prezidenta republiky 8. března 2013, od tohoto dne je tedy v této věci neinný. Po nástupu nového prezidenta do funkce je nepochybně třeba mu poskytnout přiměřenou dobu, aby se nové funkci zorientoval a přijal požadované rozhodnutí. Neinnost Miloše Zemana však trvá již více než rok, a považují proto za zjevné, že jde o protiprávní neinnost stejnou jako v případě Václava Klause.

Dalším argumentem, proč by se Senát měl zabývat neinností Miloše Zemana, je skutečnost, že Miloš Zeman na rozdíl od svého předchůdce odpovídá též za hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Již výše je dovozeno, že neinnost Václava Klause ve věci rozhodnutí o jmenování Petra Langera do funkce soudce dle autora nenaplní znaky velezrady. Odpověď na otázku, zda se jedná o hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku, však zdaleka není jednoznačná.

Pokud by Senát byl konzistentní ve svém názoru, měl by dle mého názoru nejprve vyzvat⁷⁴ Miloše Zemana ke splnění povinnosti k vydání rozhodnutí o jmenování JUDr. Langera do funkce soudce, a následně případně iniciovat podání ústavní žaloby proti Miloši Zemanovi.

Taková varianta je však zjevně iluzorní vzhledem k tomu, že do 7. března 2013 podání ústavní žaloby proti prezidentu schvalovala prostě většina přítomných senátorů⁷⁵ na základě

⁷³ Dopis JUDr. Václava Pelikána, editore Odboru legislativy a práva Kanceláře prezidenta republiky ze dne 13.1.2014, č. j. KPR 10513/2013; dopis je v příloze 2 této práce.

⁷⁴ Výzva nepochybně není nezbytná z právního hlediska, jde však o vhodný prostředek, jenž má pomoci předejít podání ústavní žaloby.

⁷⁵ Viz § 70 odst. 2 zákona č. 107/1999 Sb., o jednáních Senátu, ve znění pozdějších předpisů.

návrhu nejmén 1/3 senátor⁷⁶. Poslanecká sn movna se k návrhu na podání ústavní žaloby do 7. b ezna 2013 v bec nevyjad ovala.

Od 8. b ezna 2013 však p ímo Ústava stanoví, že k p íjetí návrhu ústavní žaloby Senátem je t eba souhlasu t íp tinové v tšiny p ítomných senátor .⁷⁷ Nov se k podání ústavní žaloby požaduje též souhlas Poslanecké sn movny, a to rovou 3/5 všech poslanc .⁷⁸

Z uvedených d vod je podání ústavní žaloby na Miloše Zemana z ejm jen velmi nepravd podobné,⁷⁹ a koliv by taková žaloba m la dle autora v tší nad ji na úsp ch než žaloba podaná proti Václavu Klausovi.

5. Záv r

V p edložené práci popisují ústavn právní odpov dnost prezidenta republiky p ed a po novele Ústavy provedené ústavním zákonem . 71/2012 Sb. Popisují ústavní žalobu podanou Senátem proti Václavu Klausovi se záv rem, že Václav Klaus se ve 4 z 5 skutk dopustil porušení Ústavy, žádné z t chto porušení však nezaložilo jeho odpov dnost za velezradu. Ústavní soud m l proto ústavní žalobu meritorn projednat a zamítnout. Kritizují usnesení Ústavního soudu o zamítnutí ústavní žaloby Senátu, nebo Ústavní soud se dle mého názoru vyhnul ešení zásadní ústavn právní otázky s použitím velmi nep esv d ivé argumenace.

V poslední kapitole práce dovozují, že i Miloš Zeman porušuje Ústavu, když stále nerozhodl o návrhu na jmenování Petra Langera soudcem. Argumentují, že povinnost uložená soudem prezidentu republiky zavazuje tento ú ad i po personální vým n . Kriticky hodnotím, jak novela Ústavy provedená ústavním zákonem . 71/2012 Sb. výrazn zkomplikovala podání ústavní žaloby proti prezidentu republiky. Tento insitut se tak pro budoucí praxi stává tém nepoužitelným.

⁷⁶ Viz § 137 odst. 1 zákona . 107/1999 Sb., o jednacím ádu Senátu, ve zn ní ú inném do 7. b ezna 2013.

⁷⁷ l. 65 odst. 3 Ústavy.

⁷⁸ l. 65 odst. 2 a 3 Ústavy.

⁷⁹ K tomu viz nap . stanovisko Stále komise Senátu pro Ústavu R a parlamentní procedury k návrhu ústavního zákona, kterým se m ní ústavní zákon . 1/1993 Sb., Ústava eské republiky, ve zn ní pozd jších ústavních zákon , p íloha 9. usnesení z 12. sch ze Stále komise Senátu pro Ústavu R a parlamentní procedury konané dne 31. ledna 2012.

6. Použitá literatura

- Bahý ová, Lenka, a další. 2010.** *Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha akciová společnost, 2010.
- Čížek, Milan. 2012.** *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Žilina : EUROKÓDEX, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-89447-93-0.
- Drgonec, Ján. 2012.** *Ústava Slovenskej republiky. Komentár*. 3. přepracované a rozšířené vydání. Šamorín : Heuréka vydavateľstvo, 2012. ISBN 80-89122-73-8.
- Filip, Jan. 2010.** K ústavní odpovědnosti vlády a odpovědnosti hlavy státu zejména za velezradu. *časopis pro právní vědu a praxi*. 2010, 1.
- Filip, Jan, Holländer, Pavel a Šimí ek, Vojtěch. 2007.** *Zákon o Ústavním soudu*. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2007.
- Gerloch, Aleš, Hebejk, Jiří a Zoubek, Vladimír. 2013.** *Ústavní systém České republiky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš en k, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-7380-423-7.
- Hendrych, Dušan, a další. 1997.** *Ústava České republiky. Komentár*. Praha : C.H.Beck, 1997. ISBN 80-7179-084-2.
- Jankovský, Zdeněk. 2008.** Ohlédnutí za soudními spory prezidenta České republiky s justičními úřady. *Právní rozhledy*. 2008, 23, str. 866.
- Jelínek, Jiří, a další. 2010.** *Trestní právo hmotné*. Praha : Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-49-3.
- Klíma, Karel. 2009.** *Komentár k Ústav a Listin*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš en k, 2009. str. 1448. ISBN 978-80-7380-140-3.
- Koudelka, Zdeněk. 2011.** *Prezident republiky*. Praha : Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-95-0.
- Kysela, Jan a Kühn, Zdeněk. 2002.** Je Ústavou vždy to, co Ústavní soud řekne, že Ústava je? *časopis pro právní vědu a praxi*. 2002, 3/2002.
- Novotný, Oto, a další. 2010.** *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha : C.H.Beck, 2010. ISBN 978-80-7357-509-0.
- Pavlí ek, Václav a Hebejk, Jiří. 1998.** *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentár*. 1. díl. *Ústavní systém*. Praha : Linde Praha a.s., 1998.
- Pavlí ek, Václav, a další. 1998.** *Ústavní právo a státov da. 1. díl. Obecná státov da*. Praha : Linde Praha a.s., 1998. ISBN 80-7201-141-3.
- Potočný, Miroslav a Ondřej, Jan. 2006.** *Mezinárodní právo ve ejné. Zvláštní část*. 5. vydání. Praha : C.H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-536-4.
- Seidl-Hohenveldern, Ignaz. 2006.** *Mezinárodní právo ve ejné*. [překl.] Monika Pauknerová, a další. Praha : ASPI, a.s., 2006. ISBN 80-7357-178-1.
- Sládek, Vladimír, Mikule, Vladimír a Syllová, Jindřiška. 2007.** *Ústava České republiky*. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-869-9.
- Šturma, Pavel, Hebejk, Vladimír a Balaš, Vladimír. 2011.** *Právo mezinárodních smluv*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš en k s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7380-341-4.
- Wagnerová, Eliška, a další. 2007.** *Komená k Zákonu o Ústavním soudu*. místo neznámé : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2007.

Příloha . 1: Email JUDr. Dany Římanové, editelky Odboru legislativy a práva Kanceláře prezidenta republiky ze dne 24.9.2013

Vážený pane,

k Vašemu dotazu, který se týká, cituji Váš dopis,, tzv. kauzy nejmenovaného justicečního ekatele Petra Langerera “, položenému v souvislosti s Vaší připravovanou disertační prací, sděluji následující. Kancelář prezidenta republiky ani pan prezident se zatím touto kauzou nezabýval. Lituji, že Vás nemohu než odkázat na veřejně dostupné materiály, které jsou jak na stránkách www.hrad.cz, tak na stránkách www.justice.cz, případně na mediálních internetových portálech. Přeji Vám ve Vaší práci mnoho úspěchů a jsem s pozdravem

JUDr. Dana Římanová
editelka Odboru legislativy a práva
119 08 Praha 1 - Hrad

Tel. +420 224 373 325
Fax: +420 224 310 265

From: Pavel Mlíkovský [mailto:Pavel.Mlikovsky@email.cz]
Sent: Saturday, September 14, 2013 12:36 PM
To: Římanová Dana
Subject: Žádost o informaci - jmenování JUDr. Langerera soudcem

Vážená paní editelko,

obracím se na Vás s následujícím dotazem v souvislosti s mou připravovanou disertační prací; dotaz se týká tzv. kauzy nejmenovaného justicečního ekatele Petra Langerera.

Mostský soud v Praze rozsudkem ze dne 15.6.2007, sp. j. 5 Ca 127/2006-122 uložil prezidentu republiky povinnost rozhodnout o jmenování či nejmenování (s odvoláním) Petra Langerera do funkce soudce, a to do 6 měsíců od právní moci rozsudku. Kasační stížnost podaná prezidentem republiky byla Nejvyšším správním soudem zamítnuta (rozsudek NSS ze dne 21.5.2008, sp. j. 4 Ans 9/2007-197).

Navzdory výše uvedenému zůstal Václav Klaus až do konce svého funkčního období v úřadu prezidenta republiky nezměněn.

Ústavním řízením byl prezident republiky jako státní orgán, nikoliv Václav Klaus osobně. Soudem uložená povinnost proto nepochybně stíhá i Miloše Zemana.

Na základě shora uvedeného úvodu prosím o sdělení následujících informací:

- 1) Učinil prezident Miloš Zeman nějaké kroky, aby vyhověl shora citovanému pravomocnému rozsudku MS v Praze? Případně prosím o popis učiněných kroků a kopie příslušných listin.
- 2) Pokud ne, má Miloš Zeman v úmyslu citovaný rozsudek v dohledné době respektovat?

Za Vaši odpověď děkuji a jsem s pozdravem,

Pavel Mlíkovský

**Příloha . 2: Dopis JUDr. Václava Pelikána, editele Odboru legislativy a práva
Kanceláře prezidenta republiky ze dne 13.1.2014, Č. j. KPR 10513/2013**

Kancelář prezidenta republiky

V Praze dne 13. ledna 2014
Č. j.: KPR 10513/2013

Vážený pane Mlíkovský,

opětovně jste se obrátil na paní JUDr. Danu Římanovou s dotazy, týkajícími se, cituji
Váš dopis, tzv. kauzy nejmenovaného justičního čekatele Petra Langeru. Sděluji Vám, že paní
JUDr. Dana Římanová již v Kanceláři prezidenta republiky nepracuje.

Mohu však pouze potvrdit její vyjádření v tom smyslu, že Kancelář prezidenta
republiky ani prezident republiky se touto záležitostí nezabývali. Žádný konkrétní krok či
rozhodnutí, na něž se dotazujete, prezident republiky nečinil ani nevydal a vzhledem k tomu,
že od předmětné záležitosti je již značný časový odstup, ani učinit sám o své vůli nemohl.
Jsem přesvědčen, že pro účely, s nimiž jste se na paní JUDr. Danu Římanovou obrátil, tj.
sbírání podkladů pro disertační práci, je k dispozici dostatek materiálů ve veřejně přístupných
zdrojích. Ostatně z Vašeho dotazu je patrné, že jste se s nimi již seznámil.

Přeji Vám mnoho úspěchů ve Vaší vědecké práci.

S pozdravem

JUDr. Václav Pelikán
ředitel Odboru legislativy a práva

Vážený pan
Pavel Mlíkovský
PavelMlikovsky@email.cz

119 08 Praha - Hrad, Česká republika
tel.: +420 224 371 111, fax: +420 224 373 300